

HELENA BURCHARD

UZUPEŁNIENIA DO PRZEGLĄDU PIŚMIENNICTWA Z ZAKRESU
ARCHEOLOGII POLSKI ZA ROK 1953

A. KSIĄŻKI

SZTUKA POLSKA CZASÓW ŚREDNIOWIECZNYCH. Praca zbiorowa pod redakcją Gwidona Chmarzyńskiego. Warszawa 1953, s. 193, 2 mapki. Skrypt wydany przez Państwowy Instytut Sztuki wspólnie ze Stowarzyszeniem Historyków Sztuki i Kultury Materialnej. Omówiono w nim: sztukę przedromańską (950—1050), sztukę romańską (1050—1200), sztukę gotycką (1200—1300), sztukę późnogotycką (1300—1450). W części poświęconej sztuce przedromańskiej znajduje się m. in. artykuł W. Hensla pt. Grody i rzemiosło grodowe (s. 12—17).

B. CZASOPISMA I WYDAWNICTWA CIĄGŁE

PRZEGLĄD ZACHODNI, R. IX, t. I, Poznań 1953, z. 1—5.

M. in. *Gieysztor Aleksander*, Kierownictwo Badań nad Początkami Państwa Polskiego w 1952 r., s. 206—254. Autor omawia szczegółowo działalność poszczególnych pracowni naukowych (Edytorskiej, Atlasu Wczesnośredniowiecznego, Inwentaryzacji Grodzisk, Antropologicznej i Paleobotanicznej) oraz wyniki prowadzonych przez Kierownictwo badań wykopaliskowych (szczegółowo: Gniezno, Biskupin, Kalisz, Strzelno, Łęczyca, Gdańsk, Wolin, Wrocław, Opole, Cieszyn, Wiślica, Igołomia, Bródno Stare; krótko: Poznań-Katedra, Szczecin; wzmiankowane z podaniem literatury: Poznań-Ostrów Tumski, Giecz). *Lehr-Splawiński Tadeusz*, Obecny stan badań nad pochodzeniem Słowian w nauce radzieckiej, s. 308—316. *Posadzy Wiesław*, Szczecin i Wolin, s. 358—361. Sprawozdanie z zebrania dyskusyjnego zorganizowanego przez Kierownictwo Badań nad Początkami Państwa Polskiego — referaty: *Stanisława Bobińskiego*, Analiza rozplanowania przestrzennego Szczecina, i *Władysława Filipowiaka*, Prace archeologiczne na Wolinie w 1952 r., s. 358—361. *Zajchowska Stanisława*, Atlas Historyczny Pomorza, s. 361—369. Sprawozdanie z konferencji, poświęconej pracom ośrodka toruńskiego nad wymienionym atlasem. *Wędzki Andrzej*, Drezdenko nad Notecią (Drzeń), s. 369—372, ilustr. 1. Sprawa lokalizacji grodu. *Hensel Witold*, *Coita Aleksandra*, Badania archeologiczne w Kruszwicy w 1952 roku, s. 614—625, tabl. 4. Oprócz wyników badań 1952 r. (materiały wczesnośredniowieczne i łużyckie) autorzy referują także wyniki badań R. Jakimowicza z lat 1948—1950. *Hensel W.*, *Hołowińska Z.*, *Łuka L.*, Badania archeologiczne w Naclawiu i Bonikowie w pow. kościańskim, s. 625—628, tabl. 2. Cmentarzysko okresu rzymskiego w Naclawiu i grodzisko wczesnośredniowieczne w Bonikowie.

— t. II, z 6—8.

M. in. *Wojciechowski Zygmunt*, Początki Poznania na tle początku miast w Polsce, s. 1—13. Autor występuje przeciw przecenianiu roli lokacji na prawie niemieckim i podkreśla znaczenie dawnych podgrodzi w tworzeniu się miast polskich, wykorzystując obok źródeł pisanych także materiały archeologiczne. *Hensel Witold*, Poznań w starożytności i we wczesnym średniowieczu. Epoka wspólnoty pierwotnej i wczesny feudalizm, s. 14—100, ilustr. 62. Autor omawia na szerszym tle osadnictwo na terytorium Poznania w granicach 1953 r. od pojawienia się na tym terenie pierwszych grup ludzkich aż do 1253 r. (nadanie Poznaniowi praw miejskich). *Zajchowska Stanisława*, Rozwój sieci osadniczej okolic Poznania (XI—XX wiek), s. 101—141, map 5. *Weymann Stefan*, Ze studiów nad zagadnieniem dróg w Wielkopolsce od X do XVIII wieku, s. 194—253, mapa 1. We wstępie autor poświęca osobne rozdziały zagadnieniom znaczenia środowiska geograficznego (krajobrazu naturalnego) dla rozwoju sieci dróg, funkcjonalnego znaczenia dróg dla osadnictwa, związku dróg z systemem celnym i mytniczym, po czym przechodzi do szczegółowego omówienia poszczególnych szlaków, poczynając od połowy XIII w.

— t. III, z. 9—12.

M. in. *Wojciechowski Zygmunt*, Wielkopolska i Kujawy kolebką państwa, s. 1—30. Obok źródeł pisanych (zachodnio-europejskich i arabskich) autor wykorzystuje także materiały archeologiczne. *Rudnicki Mikołaj*, O przedpiastowski ośrodek państwa polskiego, s. 31—56. Rozważania filologiczne. *Tabaczyński Stanisław*, Maria Piaszykówna — Pradzieje miasta Poznania, s. 256—260 (rec.). *Rosenkranz Edwin*, Geneza miasta Lubusza (Lebus), s. 278—309, ilustr. 7. Autor rozpatruje zagadnienie według następujących punktów: położenie geograficzne, gospodarcze podstawy osadnictwa, rozwój osadnictwa, rozwój rzemiosła i handlu, drogi handlowe, Lubusz jako siedziba ośrodków administracji, geneza miasta, rozplanowanie miasta, zagadnienie organizacji prawnej, zagadnienia demograficzne i narodowościowe. *Wąsowiczówna Teresa*, W sprawie metody badań przebiegu wczesnośredniowiecznych dróg lądowych Polski, s. 310—320.

SLAVIA ANTIQUA, czasopismo poświęcone starożytnościom słowiańskim, t. III (1951/52), Poznań 1953.

M. in. *Tymieniecki Kazimierz*, Migracje w Europie środkowo-wschodniej i wschodniej w starożytności, s. 1—51. *Kiersnowski Ryszard*, Plemiona Pomorza Zachodniego w świetle najstarszych źródeł pisanych, s. 73—130. Autor omawia relacje tzw. Geografa bawarskiego i pisarza arabskiego al-Masudi'ego. *Lewicki Tadeusz*, Ze studiów nad źródłami arabskimi, s. 139—178. Praca dzieli się na dwie części: pierwsza poświęcona jest opisowi Słowiańszczyzny w dziele podróżnika arabskiego Abu Hamida al-Andalusiego, druga omawia wiadomości o bursztynie w dziełach średniowiecznych pisarzy arabskich. *Szafrańska Zoja*, Ornamenty na przęślikach wczesnośredniowiecznych z ziem polskich, s. 179—194, ilustr. 14. *Żak Jan*, Rogowe części uprzęży końskiej, s. 193—201, ilustr. 9. Rogowe płytki jarzmowe wczesnośredniowieczne z Gniezna i Milicza. *Szafrański Włodzimierz*, Domniemane „kowadełka” wczesnośredniowieczna, s. 202—208, ilustr. 7. Próba interpretacji trzech zagadkowych przedmiotów żelaznych z Biskupina, pow. Żnin, jako kowadełek podręcznych do prostowania pogiętego ostrza półkoska. *Broda Józef*, Gospodarka zrębowo-wypaleniskowa w Beskidzie Żywieckim, s. 209—288. Praca zawiera charakterystykę osadnictwa i rolnictwa górskiego do chwili wytworzenia się gospodarki folwarcznej, omówienie polityki ekonomicznej zwierzchności feudalnej odnośnie do użytkowania lasów i rodowody zakupnych gruntów chłopskich.

Z Zakładu Archeologii Polski
IHKM PAN w Krakowie